

Cumhuriyet

# DERGİ

PARASIZ PAZAR EKI

SAYI 256  
3 ŞUBAT 1991

ESKİSİ GİBİ  
BEYOĞLU'NA  
ÇIKMAK





Kırkılı yıllardan altmışlara,  
Taksim - Tünel arası  
karşılaşmaların ardından

# Eskisi gibi

# Beyoğlu'na çıkmak

*Eğer Beyoğlu'nda o eski havayı estirmek isteyenler varsa işe tramvayla başlayabilirler. Ama hemen ardından en az 3-4 sanat merkezi açmak için kolları sıvamalıdır... Açılacak kültür ve sanat merkezleri, yeni Beyoğlular yaratacaktır kısa zamanda. Yine eskisi gibi Beyoğlu'na çıkmak için kendine çekidüzen vermek zorunda kalacaktır insanlar. Önce biz ve o insanlara beklentilerini verelim, onlardan Beyoğlu adına istediğimiz saygı, kendiliğinden oluşacaktır.*

**Gülriş Sururi**

**K**ırkılı yıllarda ailem Kalamış'tan İstanbul'a taşındı. Babamın tiyatrocusu oluşu nedeniyle... Beyoğlu'nda Küçük-parmakkapı Sokağı'nın köşesinde Şükrü Paşa Apartmanı'nda oturuyorduk. Haftada birkaç gün, belli saatlerde Tepe-

başı Şehir Tiyatrosu'na, çocuk oyununda oynamaya ya da provaya giderdim. O çocuk yaşımda, o günlerin Beyoğlusu'nda tek başıma yürüyerek gidip gelirdim Tepebaşı'na. Kötü havalarda ben de herkes gibi tramvaya binerdim. Taksim-Beyazıt ya da Fatih-Harbiye tramvayına. Sağa sola selam vererek o günden bu yana kimbilir kaç kez geçip gittim Be-

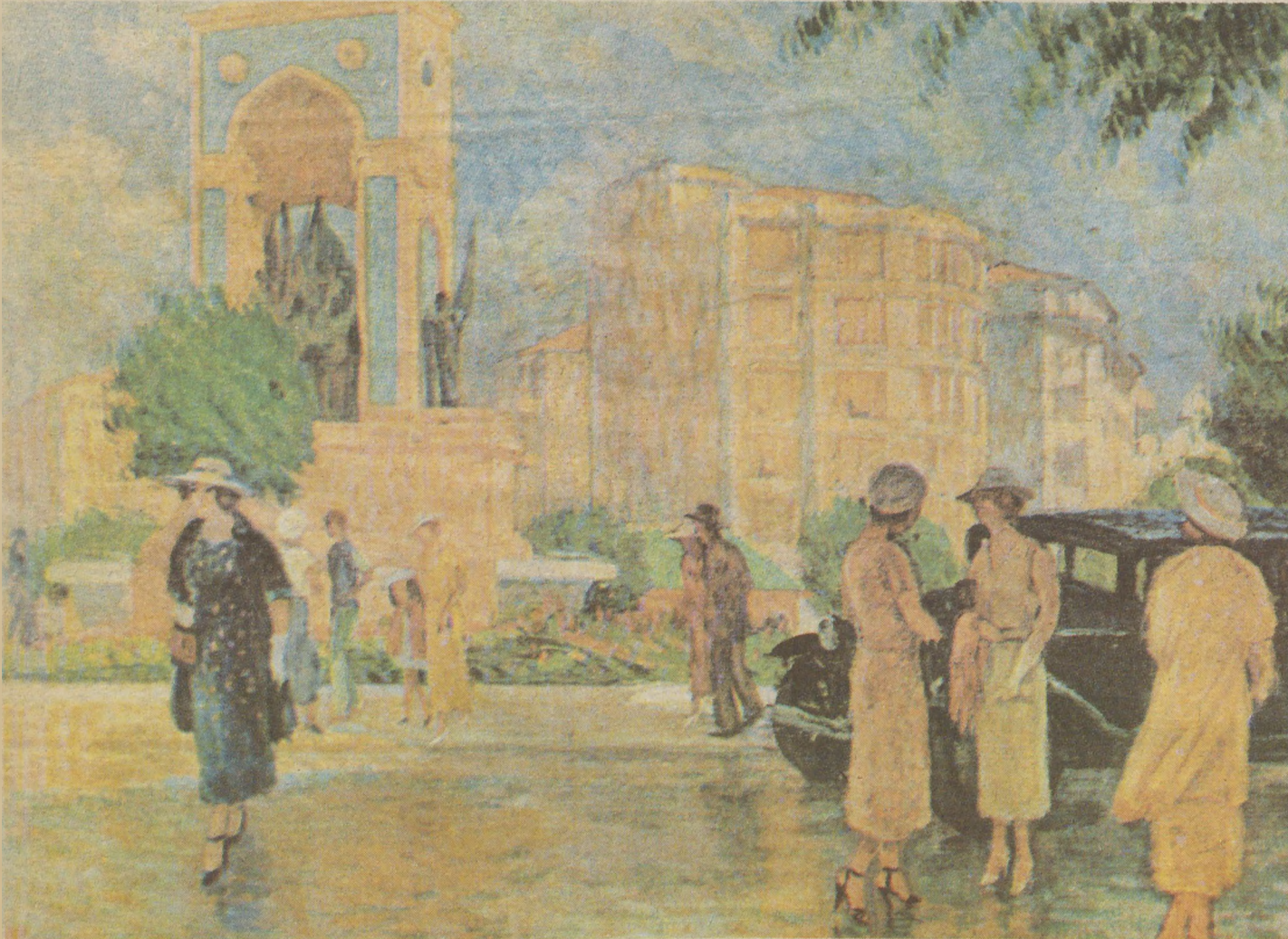
yoğlu kaldırımlarından.

Aklımda kalan çok şey var o günlere dair. En önemlisi ise yolların her saatte, neredeyse tenha oluşu. Sinema ve tiyatro seanslarının bitişlerinde geçici bir kalabalık doldurur caddeyi. En fazla yarım saat sürer bu. Sonra tramvaylara binip sağa sola dağılan insanlar... Birkaç tane de taksi geçirdi Amerikan

markalı. Onlara binenler neredeyse parmakla gösterilirdi. Tramvay durağı sohbeti yapan gençler, isteyerek kaçırılan tramvaylar, mantar ayakkabılı genç kızlar, kadınlar. Bob stil, dar paçalı pantolon giymiş ille de beyaz çoraplı, briyantınlı saçlı genç erkekler. Sinema çıkışı mutlaka uğranan Butak Pastanesi. Orada yediğim milföyün kokusu burnumda tüter hâlâ. Bu pastane, Türk tiyatrosunun ünlü ismi Behzat Butak'a aitti. Daha sonra, genç kızlık yıllarımda, sanatçı gençlerin uğrak yeri olan Baylan Pastanesi'ne gitmeye başlayacaktım. Bu iki pastane, Atlas Sineması'nın karşı sırasındaydı.

Küçükken evden çıkıp Tepebaşı Şehir Tiyatrosu'na varana kadar kimlere rastlamazdım ki Beyoğlu'nda. Şevkiye May, Melahat İçli, her gün aynı saatte Orman Birahanesi'ne giren Sait Faik, kara yağız yakışıklılığı ile acele acele Galatasaray Lisesi'ndeki edebiyat dersine yetişen Esat Mahmut Karakurt, Çiçek Pasajı'ndan çıkarken gördüğüm Fikret Adil, Nevin Seval... Beyoğlu'ndaki mağazasına her gün uğrayan Hacı Bekir Ali Muhittin Bey. Her görüşte elini öperdim. Bana annemin Almanya'da doldurmuş olduğu, ben de olmayan plaklarını armağan etmişti.

'Nektar' isimli bir meyhane işleten büyük sanatçı Hazım Körmükçü, Tokatlıyan Otel'i'nin beyaz keten brode perdelerinin ardında oturan ve gelip geçenleri seyreden Celaleddin Ezine, Yahya Kemal, Sedat Simavi, Ali Naci Karacan ve ünlü piyanist Perez... O, geceleri Tokatlıyan'ın altındaki gece kulübünde dans müziği çalıyordu ve birkaç yıl sonra ben de onun müziği ile dans edecektim. Vitrinin alt kısmındaki pirinç kornişlere tutturulmuş perdelerin ardında kimbilir benim tanımadığım ne ünlüler oturmuştur daha. Gene yolda karşılaştığım İpekçi kardeşler, İhsan ve Osman İpekçi; İpek ve Melek sinemalarının sahipleri. 'Melek', yani şimdiki Emek Sineması'nda, hafta sonları babam Lütfullah Sururi'nin verdiği kartı Osman İpekçi'ye gösterip parasız sinema seyredirdim. Sonra Yıldız ve Alkazar sinemaları sahipleri Cemal kardeşler, Sümer Sineması müdürü Feyzi Bey, Yıldız Sineması müdürü Kemal Bey, Mis Sokağı'ndaki aile dışımız Sığret Bey ve daha kimler. Bu isimlerin hemen hepsi babamın dostları ve ahabları. Babamın da o günlerde bir salonu vardı; Beyoğlu'nda şimdi Fitas ve Dünya sinemalarının yerinde olan Halk Opereti. Halk Opereti, ölü sezon dediğimiz yaz aylarında halk sineması olup ikinci vizyon filmler gösterirdi. Hep erkeklerden söz ettim. Ya kadınlar? Beyoğlu'na iz bırakmış olan kadınlar? İlk aklıma gelen, Benli Belkis ve Cahide Sonku. İki Tanrıça. Birbiriyle ilişkisi olmayan iki kişilik, iki görüntü, dönemlerinin tüm güzelliklerini kendilerinde toplamıştı bu iki kadın. Nasıl Marilyn Monroe'nun yeri dolmadıysa, onların da yerleri boş hâlâ. Eşsiz olmak bu galiba. O günlerde onların ardına düşüp çocuksu bir hayranlıkla yolda bir iki adım takip etmiş olabilirim ya da öyle sanıyorum. Bir başka Beyoğlulu da Adalet Cimcoz. Zekâsıyla, karizmasıyla güzelleşen seçkin bir insan. Gerçek bir aydın. Lion mağazasının yanındaki sokakta açtığı Maya Galerisi'yle Beyoğlu'nu kültür yuvası yapmayı amaçlıyordu 50'li yıllarda. Maya Galerisi ilk özel galeridir. Tiyatrodan ilk aldığım maaşla oradan taksitle bir Bedri Rahmi resmi aldığımı hatırlıyorum. Sonra Mefkûre Şerbetçi, o da güzelliği kadar şıklığı kadar Beyoğlu'na kazandırdığı çağdaş resim ve heykel galerisiyle de unutamadıkları kervanına katılıyor. Bu gün bu iki galerinin yerinde yeller esiyor. Sonra Aliye Berger. Büyük sanatçı, büyük çılgın Aliye Berger. Yaşamının son yıllarını Narmanlı



Nazmi Ziya Gürân'ın (1881-1937), bugün özel bir koleksiyonda yer alan "Taksim Meydanı" adlı yağlıboya tablosu (73x92): Kırkılı yılların bir bölümünde de Taksim-Tünel arası, Nazmi Ziya'nın tablosundaki havayı yansıtmaya devam etti. Gülriş Sururi'nin anımsadığı gibi, "Sinema ve tiyatro seanslarının bitişlerinde geçici bir kalabalık doldurur caddeyi. En fazla yarım saat sürer bu. Sonra tramvaylara binip dağılan insanlar... Birkaç tane de taksi geçirdi, Amerikan markalı. Onlara binenler neredeyse parmakla gösterilirdi."





Fotoğraf: SUAT KOZLUKLU

Beyoğlu'nda "eski hava"yı estirmek için işe tramvayla başlandı. Ama kimi oldukça bakımsız kimi de hâlâ ilgisizliğe direnen bir biçimde kaderlerinin çizilmesini bekleyen eski Beyoğlu yapıları, İstiklal Caddesi boyunca sıralanmışlar. 'Altın yıldız' tabelasıyla Markiz, Cercle d'Orient kompleksi, Narmanlı Hanı, Yeni Melek ve Saray Sineması bu yapılardan birkaçı...

Hanı'daki, aynı zamanda evi de olan, ilginç atölyesinde geçirdi. Beyoğlu'nu Beyoğlu yapan isimlerin başında sayılması gerekir mutlaka Aliye Berger. Mutluyum onun evinde eliyle hazırladığı biberli sarı votkayı içtiğim için.

Sonra gene Beyoğlu'ndaki dar bir sokakta Bedri Rahmi atölyesi. Orada tanıdığım bugünün bazı ünlü ressamı, heykeltıraşları o günün öğrencileri. Saymak geliyor içimden Tünel'den başlayarak: Karaca Tiyatrosu, Lale Oralıoğlu Tiyatrosu, Elhamra İstanbul Tiyatrosu, Ulvi Uraz Tiyatrosu, Mücap Ofluoğlu, Dostlar, Dormen, Ayfer Feray, Ali Poyrazoğlu, Kenter, Gülriz Sururi-Engin Cezzar ve diğer topluluklar. Oda, Genar, Arena salonları. Komedi ve Dram tiyatroları; 60'lı yıllarda 15 tiyatro salonu var Beyoğlu'nda. Ve bu salonlarda 20 tiyatro topluluğu hizmet veriyor İstanbulluya. Salonlar her akşam tıka basa dolu. En önemlisi ise İstanbul'un nüfusu 2-2.5 milyon o sıralar. Şimdi yalnızca 4 tiyatro salonu var Beyoğlu'na hizmet veren, 10 milyonluk İstanbul'da.

Karaca, Barohan'ın altındaki Dostlar, Küçük Sahne ve Ferhan Şensoy'un Beyoğlu'na armağanı Ses Tiyatrosu. Yeniden onarıp perdesini açtığı tiyatrodaki bugün Orta Oyuncuları topluluğu oynamakta.



Fotoğraf: LEVENT YILDIRIM

Peki çocukluğumun sinemalarına ne oldu? O yıllarda evimizin karşı köşesi Yıldız Sineması'ydı. Sonra Genar Tiyatrosu olarak hizmet verdi, şimdi ise bir banka. Çocukluğumun İpek Sineması daha sonraki yıllarda Şehir Tiyatrosu'nun komedi bölümü oldu. Şimdi bir konfeksiyon firmasının deposu. Saray Sineması; çocukken kahverengi perdesi, altın yıldızlı süslemeleriyle seyretmeye doymadığım sinema şimdi bir işadamının elin-

de. Perdeleri kapalı, kapısı kilitli. Orada ilk kez ünlü yabancı sanatçıların konserlerini dinlemiştim gençlik yıllarımda. Yehudi Menuhin, Jose Iturbi gibi... Ya yanan Tepebaşı Tiyatrosu ya Lüks ve Şık sinemaları ve diğerleri...

Vokko mağazasının ilk açıldığı günü anımsıyorum. Yıldan yıla gelişmesini, önlenemez yükselişini yakından izledim. 66 yılında Elhamra Tiyatrosu'nda Gogo'lün Palto oyunu oynuyorduk. O zamanlar kendi elimle Be-

yoğlu'nun seçkin mağazalarına oyun pan-kartlarını dağıttım. Ama Beyoğlu'nda ilk kez seyretmeye doymadığımız çağdaş vitrinleri hazırlayan Vakko mağazasına vermeye cesaret edemedim. Ya hayır derlerse? Perdemizi açtıktan bir iki gün sonra tiyatroya gitmek için Vakko'nun önünden geçerken gördüklerime inanamadım. Koca vitrin bomboş, bir köşede askıya asılı bir tek palto, manken de değil sadece askıda bir tek palto ve bizim en büyük boykalo afişimiz. Nereden bulmuşlardı şaşkınlık içerisindeydim. Sayın Vitali'nin değerlendirmesi ve değerlendirilme biçimi unutamadığım bir anıdır.

Eski Beyoğlu üzerine çok şeyler yazıldı. Ben de anılarımı topladığım 'Kıldan İnce Kılıçtan Keskince' isimli kitabımda çok anlattım Beyoğlu'nu. Bu gün Beyoğlu'nda eskiye bakıp yoklar kervanını saymak boş. O güzel insanlar çoktan o güzel atlara binip gittiler. Önemli olan bugündür. Yaşadığımız bugün. Nüfusumuz 10 milyon.

Eğer Beyoğlu'nda o eski havayı estirmek isteyenler varsa işe tramvayla başlayabilirler. Ama hemen ardından en az 3-4 sanat merkezi açmak için kolları sıvamalıdır. Cercle d'Orient kompleksi Narmanlı Hanı, Yeni Melek, Saray Sineması, eski İpek ve bankaların ellerinde olup metruk bekletilen binalar, hatta bazı özel mülkler... İşte hemen ilk akla gelen yerler. Buralarda ve benzeri yerlerde açılacak kültür ve sanat merkezleri yeni Beyoğullular yaratacağıdır kısa zamanda. Gene eskisi gibi Beyoğlu'na çıkmak için kendine çeki düzen vermek zorunda kalacaklar insanlar... Önce biz o insanlara beklentilerini verelim, onlardan Beyoğlu adına istediğimiz saygı kendiliğinden oluşacaktır. Güzel mağazalar, tiyatroların, sinemaların arasına serpiştirilirse anlam kazanır. Yoksa Beyoğullular çarşı hüviyetinden kurtulamaz. Bu böylecene biline... Söylediklerim gerçeğin ta kendisidir. Bağdat Caddesi, Rumeli Caddesi çarşılarında salınan gençliği Beyoğlu'na ancak kültür merkezleri, sanat yuvaları alıştırabilir. 30 kişilik tramvay değil. O tiyatrolar cafeleri, o galeriler kulüpleri doğuracaktır. Eskiden olduğu gibi. Bugün sanatçı gençlerimizin birbirini tanıyacak bir Baylan'ı bile yok Beyoğlu'nda. Yalnızca içki içilen 2-3 entel barla yetinmek zorunda mıyız?

Yer-doldurulamayan eşsiz mutfakları da unutmamalıyım; Abdullah Efendi, Ekrem Yegen ve Degüstasyon, hatta eski Fisher. En üstün damak zevki, ancak Beyoğlu'nda aradığını bulabilirdi bir zamanlar. Hiçbir hamburger Galatasaray'daki Levent Çiftliği'nde yediğim sıcak sandviçin tadını unutturamaz. Beyoğlu deyince Haldun Taner'i anmadan sözü bitirmek mümkün değil. O Haldun Bey ki, hayatının önemli bir bölümünü Beyoğlu'nda geçirmiştir. Aynı anda üç ayrı tiyatrodaki, 3 ayrı oyunu oynadığı olmuştur. Ama son yıllarında, ne yazılarını yazıp dostlarını ağırlayabileceği Markiz vardı, ne Lebon, ne de Pelit. Onu en son Divan Oteli'nin pastanesinde kendisine yabancı turist çevresinde yazmaya çalışırken gördüm. Markiz'in yeniden yaşatılması üzerine bir yazı yazıyordu. Otomobil galerisi yapılmasına izin verirsiniz Beyoğlu'nu öldürürsünüz. Markiz'in ölümü Beyoğlu'nun da ölüme terk edilmesidir diyor-du bir anlamda.

Kaç yıl oldu bilmiyorum. Markiz, örümcek bağlamış haliyle satılık hâlâ. Ülkemizde hiç mi varlıklı romantik kimse yok? Hiç mi duyarlı politikamız yok? Bugün 1-2 milyar artık atla deve değil. Bol sıfırlara alışık yıllar oldu. Param olsa, hemen Markiz'i eski haline kavuşturup halka açar, bir köşesinde Haldun Taner burada oturup çayını içer, bu masada yazılarını yazardı derim. □

